

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA, ²³
DE

PANACEA,

Quam,

AUSPICE DEO PROPITIO,
Et Consensu atque Auctoritate Gratiſſa Facultatis Medica,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

P R Æ S I D E

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB. CON-
SILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBL. ORDIN. ACAD.

NAT. CUR. COLLEGA, SOCIET. REG. BORUSS. SCIENT. SODALI, ETC.

DECANO SUO SPECTATISSIMO,

Domino Patrono ac Promotore suo omni honoris cultu prosequendo,

PRO LICENTIA,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILE-
GIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQUE CONSVETIS,

ANNO MDCCXXX. D. SEPTEMBR.

Publicæ ac placide eruditorum ventilationi subijciet

AUCTOR RESPONDENS

MATTHIAS INSTITORIS,

NOBILIS HUNGARUS NEOSOLIENSIS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

EXCELLENTISSIMO, AMPLISSIMO NOBILISSIMO,
EXPERIENTISSIMO DOMINO,

D O M I N O
CAROLO OTTONI
MOLLER,

MEDICINÆ DOCTORI,
INCLYTORUM COMITATUUM ZOLIENSIS ET
THUROCIENSIS PHYSICO ORDINARIO,

NEC NON
LIBERÆ REGIÆ MONTANÆQUE CIVITATIS
NEOSOLIENSIS
SENATORI SPECTATISSIMO GRAVISSIMOQUE
UT ET PER PLURES HUNGARIÆ COMITA-
TUS PRACTICO CELEBERRIMO,

PATRONO ET FAUTORI SUO
ÆSTUMATISSIMO,

D. D. D.

AUTHOR.

Q. D. B. V.

PROEMIUM.

I quis vires intellectus sui, perscrutandis rebus, a summo sapientissimoque Architecto creatis, consecrare velit, amplissimum inveniet campum, in ipsa imprimis contemplatione ordinis, quo mediante, quicquid in hoc Universo deprehenditur conservatur. Ut enim paucis saltem rem illustrem. Quis non videt, omnia sidera, globumque terræ, certo tempore, certoque modo motum suum absolvere. Animalium, vegetabilium, minerarum & metallorum durissimorum generatio ac maturatio, a certis causis, tempore, modoque cuilibet convenienti ac proprio dependet. Cum vero de singulis his agere prolixum foret, unicum saltem hac vice, hominem scilicet, tanquam objectum artis Medicæ ad considerandum proponam. Hujus

A 3

actio.

actiones non modo animales, sed & vitales, ut secundum certam regulam fierent Divino Numini placuit. Concessit ei præ reliquis animalibus præstantissimum illum thesaurum rationis, eidemque simul Legem Naturalem, seu normam actionum, indidit. Anima præterea, corpus sibi commissum secundum certas regulas alit, nutrit, conservat, læsumque pristinæ sanitati restituere conatur. Cum autem non semper scopum hunc consequi poterit, Medico, tanquam Naturæ Ministro incumbit, ut illi succurrat, quod nulla ratione feliciter suscipit, quam, si ordinem Naturæ consuetum sequutus fuerit. Irritus quapropter vanusque est illorum conatus, qui corpus humanum a quacunque causa læsum, unico solummodo remedio, indiscretim sanitati restituere adlaborant. Diversissimas enim esse causas, quæ corpori nostro nocere possunt, nemo ignorat; hinc diversi quoque effectus, diversa remedia exposcunt. Vanitatem itaque illorum, qui Medicinam ejusmodi Universalem seu PANACEAM, proprie sic dictam statuere atque defendere non erubescunt, declaraturus, constitui dissertatione hac 1) Naturam & indolem Panaceæ quadantenus exponere, & 2) impossibilem ejus existentiam ex fundamentis Medicinæ demonstrare. DEUS vero T. O. M. gratia sua adsit, ut propositum hoc meum in ejus gloriam, patriæque emolumentum cedat.

§. I.

ORdo itaque, antiquis anima rerum dictus, requiri, ut antequam ad tractationem ipsam materiae dissertationis hujus me accingam, vocis Panaceae *ἰσχυρον* paucis exponam. Est vero vox hæc, ut & aliæ denominationes quamplurimæ in scriptis & scholis Medicorum frequenter occurrentes, græca, & quidem ex *παν*, omne, & *αἰόμα*, sano, medeor, composita. Ita, ut vi vocis nihil aliud denotet, quam medicamentum universale, contra omnes morbos, ex quacunque causa ortos.

§. II.

Patet jam vel ex ipso saltem vocis significato, speciosum, imo nullo pretio redimendum medicamentum hoc futurum, modo in rerum natura existentia quædam ei concedi posset. Sed quemadmodum circa alias res quamplurimas magnus quotidie abusus observatur, ita nullo tempore defuerunt, qui non in arte inprimis salutari, vel circa terminorum technicorum usum, vel ipsas inventiones & compositiones medicamentosas, hallucinati fuissent. Error autem hic, partim ignorantia, partim malitia hominum istorum adscribendus est. Hæc eos impellit, ut sub specioso Panacearum nomine merces suas eo citius dividere, vel etiam, ut hac ratione orbi innotescere possint. Legimus quidem in antiquissimis Medicorum scriptis, vocem hanc jam illis temporibus in foro medico fuisse receptam, nunquam tamen proprio sensu sumtam, ut scilicet indifferenter contra omnes morbos prodesse crederetur medicamentum nomine hoc insignitum. Ita priscis temporibus variæ compositiones a potiori & *καὶ ἐξο-*

X^{iv} sic denominatae fuerunt, quod nimirum plurimis, sed non omnibus morbis mederentur. Galeno (a) antidotus quaedam Panacea dicta fuit; ut & alia, quae & stichus vocabatur. (b) Alibi emplastrorum meminit, eodem nomine insignitorum, e. g. Epuloticon Andromachi (c) nec non Herae. (d) Aurum vero potabile antiquos pro medicina universali non habuisse, scripta illorum testantur. (e) Si enim experientia comprobatum deprehendissent, illud omnibus indicationibus satisfacere, injurii fuissent in posteros, quibus relicta ejusdem vera descriptione, tam facilem, compendiosam & certam curandam viam revelare noluissent. Successu vero temporis, propter multorum ignorantiam & ineptam applicationem, vox haec in abusum venit; siquidem plurimi vires remediorum non satis accurate inquisiverunt, hinc si praeter illorum expectationem prospere cessit, id mox ad universalitatis apicem evexerunt. (f) Observavit hoc suo jam tempore Penotus, (g) dum rudes ejusmodi sequentibus verbis corripit: Unsere gemeine Rorte der Nertzre, Kommen in ihrer einfältigen Thorheit daher gedroller, nehmen güldene Ketten, Gold-Gülden, und dergleichen, glühen die und löschen sie dann ab in einem Wasser, und unterstehen sich einen Gesod-Trancß zu brüddeln, daß

(a) L. II. de Antidot. cap. 1.

(b) L. VII. de C. M. S. L. c. 2.

(c) L. II. de C. M. P. G. c. 15.

(d) L. V. c. 2.

(e) vid. Arnold, de villa nova, Raymund. Jsaacus Hollandus.

(f) Etmüller Tom. I. pag. 151.

(g) in tract. cui tit. Theophrastisch Vade mecum. pag. 62.

Daß dick und dünne durch einander gehet. Es kömmt aber gleichwohl bisweilen auch Honig darzu, oder sonst ein gutes Brühlein, geräths wohl, so muß auch Wein dabey seyn zu einer sonderlichen Stärckung derer *Spirinum* und vornehmsten Haupt-Gliedern: Wann nun das hohe *Narcantum*, darinne das Gold so künstlich abgelöset, das Sauspulchr zur Welt gebohren, so wirds mit einem sonderbahren hohen *Tuel* und *Nahmen* getaufft, heißet *Apobamma*. Lieber, sage mir doch einer, woher kömmt in diese Rühre Suppen die Stärckung des Herzens, vielleicht von dem Wust, so zuvor die Hände an dem Golde fleben lassen, und damit vermischet hat. *Nec defunt etate etiam nostra agyrtæ ejusmodi, circumforaneique, quorum numerus indies fere augetur, quique non cessant, ignorantia sua mendaciisque nobilissimam hanc artem conspurcare. Hi enim ut plurimum Panaceas tales se possidere mentiuntur, atque non tantum vulgus, sed illos quoque qui ultra vulgus sapiunt, per vasionibus eo adducunt, ut omnem fidem illis adhibeant. Hic imprimis locum invenit, notissimum illud diciturium:*

*Fingunt se Medicos quivis Idiota, Sacerdos,
Judeus, Monachus, Histrio, Rasor, Anus,
Miles, Mercator, Cerdo, Nutrix & Arator
Vult medicas varias quivis habere manus.*

Cum vero, per longam fatis experientiam, a Medicis demonstratum sit, rationi & experientiae repugnare sententiam illorum, qui Panaceas statuunt & defendunt; si hinc quis sub Panacearum nomine, remedia Polychresta, non neglecta methodo convenienti, in usum vocet, neminem contrarium inveniet. Heroica talia remedia ex *Cinnabarinis, Antimoniatis, Solaribus, Mercurialibus*

libus &c. parantur. (i) Frequenti hinc in usu adhuc est vox hæc Panaceæ Medicis ætatis nostræ celeberrimis. Ita Cel. D. D. Fr. Hoffmannus, (k) Aquæ simplici hoc elogium tribuit, eamque medicinam universalem compellat. Essentia dulcis Hallens. per totamfere Europæam celebris, quatenus in omnibus morbis tanquam cordiale & confortans tuto propinatur, ita, ut licet non semper, variantibus nonnunquam circumstantiis, finem exoptatum assequatur, nunquam tamen damnum etiam aliquod corpus ex ejus congruo usu capit. (l)

§. III.

Hujus autem remedii Universalis denominatio, quam hæctenus paucis vidimus, magis ab effectu est desumpta, quem in propulsandis omnis generis morbis exercet. Videamus porro Synonyma ejusdem, quæ potius subjectum respiciunt, ex quo Panchrestum hoc medicamen paratur. Hæc vero non minus ac Aurum ipsum speciosa sunt. Sic enim communiter Arcanæ Philosophiæ addictis, Lapis Philosophorum audit, quique hunc adepti sunt, præstantissimam medicinam possident, omnibus metallis infirmisque simul proficuum. (m) Et,

*Confectus Lapis omnigenæ Rex ille medela
Invictis Panacea potens virtutibus una
Qua non est toto Medicina salubior orbe,*

Pnevma-

(i) vid. Wedelius in compend. Chym. p. 208.

(k) in Dissert. de Aqua Medicina Universalis anno 1712. ed.

(l) vid. D. Richteri tract. *Erkenntniß des Menschen*, Part. II. p. 726.

(m) Secundum testamentum Hadrianæum.

Pneumatica partes penetrans vi corporis omnes

Sumptra vel unius saltem sub pondere grani. (n)

Et cum medicamentum hoc ipsam animam auri in se continere putatur, h. e. a Sulphure ejusdem fixissimo reliqua duo principiata, Sal scilicet & Mercurium, purissimum, vinculo fere indissolubili conectente, imprægnari, Tinctura dicitur Auri, Essentia Solaris, Elixir Solare, Aurum potabile, Quinta essentia Auri, arcanum Sulphuris, Auri. Hadriano a Mynsicht (o) Unicornu Solare dicitur. Quercetano audit Aurum vitæ, Laudanum Mercuriale Bayero, & quæ sunt aliæ denominationes quamplurimæ, propter diversos & peculiare modos parandi, singulis Authoribus proprios, admodum variantes.

§. IV.

Præmissis his, videndum porro, quale medicamentum primi impositores proprie sub nomine Panacæ intellectum voluerint. Quod optime fieri posse existimo, data definitione reali, naturam ejusdem genuinam comprehendente. Est vero *panacea* secundum mentem illorum, remedium contra omnes impetus morbosos, ex quacunque causa ortos, directum, ex substantia Solari Sulphurea, aut mineris ad auri naturam propius accedentibus, paratum, ut beneficio ejusdem, non tantum causæ præsentis morbificæ cito, tuto & jucunde debellari, sed imminentes quoque declinari possint, adeo, ut corpus animale semper in debita sua temperie permaneat. Dixi, esse remedium universale, quo ipso reliqua polychresta, specifica, excluduntur.

B duntur.

(n) Sub finem ejusdem.

(o) in, Arment. Med. Chym. p. 4.

duntur. Sed, quemadmodum Panchreſta, ſine ullo rationi convenienti fundamento ſtatuuntur, uti paulo infra ſum demonſtraturus, ita nec de his poſterioribus afferi poteſt, ea ſecundum mentem vulgi medicorum, ſine ullo habito reſpectu ad ſubjecta, ætatem, temperamentum &c. pluribus aut unico ſaltem morbo, vel certæ cuidam corporis parti, certiffimum ac plane divinum adferre auxilium poſſe. Placet hac de re, verba Celeb. D. D. Hoffmann. (p) in medium proferre: *bujus generis remedia, inquit, ac Panacea, quæ certiffimos ac exoptatiffimos ſemper præſtent effectus in curatione morborum, nullatenus dantur. Neque extare medicamenta, quæ omnibus, fatis faciunt morbi indicationibus certo colligi poteſt, quia non tantum pro diſpoſitione humorum cauſe unius morbi variæ & diſcrepantes, ſed & indicationes auxiliorum ſunt diverſiffimæ.*

§. V.

Quum vero materia, de qua agere ſuſcepi, examini quoque chymico ſubjicienda eſt, e re mea eſſe arbitror, hac prius via, in naturam indolemque ejus eſſe inquirendum. Pergo itaque ad ipſam materiam Auri, qua recluſa præſtantiffimam illam, & tot tantisque elogiis a filiis ſapientie decantatam medicinam, parare conſveverunt. Auri metallum hic intelligo, quodcunque, ſive illud ſit nativum aut artificiale, modo genuinas Auri qualitates vere poſſideat, ut nimirum ſit corpus puriſſimum, pondere reliqua metalla ſuperans, maxime ductile atque fixum, coloris flavi. Puriſſimum ſit oportet, nullis heterogeneis partibus

---

(p) in Diſſ. de Medicamentis Specific. eorumque agendi modo habit. 1694.

bus inquinatum: quod facile ex colore & gravitate cognoscere licebit. Omnia quippe metalla ignobiliora pondere superat, ob Mercurium defæcatissimum, densissimumque. Nam, quemadmodum Sal, quo & Aurum uti reliqua metalla gaudet, corpori ejusdem intime est junctum, ut non facile ob acidam suam naturam a quavis humiditate solvatur, a reliquis principiis sibi associatis disjungatur, inque crocum seu rubiginem convertatur; ita Mercurius quoque ob angustissimos poros & vinculum, quo cum sulphure purissimo est connexum, in ipso quoque igne culinari vehementissimo, in altum non ascendit. Ex hoc fundamento etiam patet, aurum secus ac alia metalla, ob principium suum mercuriale compactissimum, Mercurio communi injectum, fundum petere. Non defuerunt hic nonnulli, qui elementum inprimis Salinum auri, ut & omnium reliquorum metallorum in dubium vocare ceperunt, statuebantque, metalla nil aliud esse, quam secundum Wedelium (*q*) Mercurium vario caractere diversificatum. Sed maximopere falluntur. Licet enim nullam mentionem Salis faciat, id tamen eo ipso non excludit, dum Sulphur Vitriolicum admittit. Sulphur hoc aliis substantia dicitur terrestris, Becchero lapis fusilis audit (*r*) Interim cum industria experientissimorum virorum in scientia naturali tantos progressus fecerit, ut experimentis institutis ad oculos demonstrari possit, aurum in se verum Sal fovere, hodie neminem amplius de eo dubitare persuasus sum. Unicum illud experimen-

B 2 tum

(*q*) Pharmacie acroamaticæ p. 85.

(*r*) Physic. subterræn., L. 1. Sect. III. c. 2.

tum ope speculorum causticorum Tschirnhufii a Dn. Hombergero institutum (s) omnes contradicentes refutat. Horum quippe beneficio, auri corpus, vinculo prius Sulphuris per radios solis concentratos disrupto, in vitrum albescens convertitur, manifesto indicio Sal eidem inesse. Ad vitrum enim qualecunque producendum Sal & terram requiri, neminem latet. Sed cum materia hæc jam ab aliis fusius sit pertractata in variis scriptis, eidem diutius immorari superfedeo. Consuli interim potest de Sale Vitriolico Auri Basilii Valentinus Boyle (t) ope Salinæ cujusdam substantiæ Crystallos auri se impe- trasse, perhibet, quarum etiam Bohnius (u) meminit. Inprimis autem legi meretur dissertatio D. Rothii Pract. Lips. de Salibus metallicis.

§. VI.

Ad corpus itaque auri compactissimum solidissimum, que destruendum, inque sua principia reducendum mil- leni modi procedendi ab authoribus traduntur, librique de illis fere innumeri prostant, a quorum tamen lectione sæpe quis indoctior & impedito atque obfuscato magis intellectu recedit. Hinc etiam sæpissime fit, ut plurimi, nescio quales, thesauros in scriptis ejusmodi obscuris se invenire posse arbitrentur, & si unam vel alteram locu- tionem hieroglyphicam referarint, atque intellexerint, nullo labori, nullis sumptibus parcant, eventu tamen sæ- pissime in contrarium cedente, adeo ut auro nimium vo- latili-

(s) Histor. Acad. Paris. an. 1702. p. 47.

(t) in Chymist. scepr. p. 14.

(u) diss. chym. XI. §. 6.

latilifato, nimiumque exaltato, nil nisi fumum, nulla vestigia auri fixi relinquentem, cernere possint. In eo conveniunt omnes, ut ante omnia aurum ab impuritate externa vel admixtis peregrinis particulis metallicis, purgetur, mediante vero quo id peragi debeat, plurimi variant. Quivis enim artifex modum sibi consuetum laudat aliisque commendat. Habent itaque nonnulli in more, ut cementatione ab eodem separent cuprum. Alii cupellatione metalla impuriora, præter argentum, ab auro abigunt. Quartationem porro quidam in usum vocant, ubi aurum cum triplo vel quadruplo argenti miscetur, granulatur, tandemque Aqua Forti dissolvitur. Inprimis vero methodus Basil. Valentini commendatur, qua aurum beneficio Antimonii purificatur, qua de causa etiam lapis ab eodem dicitur. Hunc laborem excipit alter, scilicet amalgamatio secundum eundem aurorem qui sex labores statuit, sequentibus verbis: **Sechs Städte** (h. e. Sex labores) *durchwandelt der König, am himmlischen Firmament, aber in der Siebenden behält er seinen Sitz. Denn der Königliche Saal ist daselbst mit güldenen Stücken behangen.* Amalgamatione peracta solvitur; posthæc destillatur & volatilifatur, a menstruo liberatur, coagulatur, invisibileque antea redditur, visibile, tandem reducitur atque ad Tincturam extrahendam adaptatur. Angelo Salæ tribus actibus totus processus absolvitur 1) calcinatione 2) solutione magistrali & 3) coagulatione. Dum vero calcinationis apud authores fit mentio notandum, eos non intelligere proprie de auro; siquidem idem calcinatum in pulverem subtilissimum & impalpabilem attenuatur, ve-

ramque calcis formam mentiat, cum tamen semper pristinae suae formae restitui poterit, quod corporibus vere calcinatis non contingit e. g. calci lapidum. Cum itaque aurum nulla vi ignis communis, unanimi omnium chymicorum consensu, destrui potest, illorum opinio cadit, qui contrarium asserunt. *Quodsi enim vere calcinari staretur, consequens necessario esset, quoniam in illa calcinatione, substantiae bumidae & glutinosae, sive mercuriales & Sulphureae auri deperderentur, substantiaque tantum Salina cum terra aridissima & siccissima ac qualitatibus ignis abunde imbuta, reliqua feret: quod aurum ita mercurio suo & sulphure spoliatum, etiam virtutum, quae ab optima compositione & temperamento substantiarum invicem conjunctarum pendent, una feret vacuum (x)* Et licet aurum per addita Salia adeo immutetur, ut nulla amplius ejus vestigia cerni possint; si tamen in manus experti artificis incidant, iterum restitui, atque in unum corpus liquari potest. Calcinatio autem haec duplici ratione instituitur, via scilicet humida, quae & immeffiva dicitur, peragiturque mediante aqua Regia; & via sicca sive cementatoria, ope ignis, adhibitoque pulvere cementatorio.

§. VII.

Magnopere etiam disceptatur circa menstruum aurum solvens. Dum enim quidam corrosiva, corpori humano maxime inimica, abesse debere putant, inspida potius illis substituunt, iisque non secus ac per acriora menstrua auri corpus compactissimum in minimas partes resol-

---

(x) Angel. Sala. Chrysol. p. 130.

refolvere conantur. Menstruum itaque tale ex rore ma-
 jali, aqua pluviali, nive &c. conficiunt. Sed quicquid et-
 iam sententiæ hujus patroni in medium proferre possent,
 id tamen certum multaque experientia comprobatum ma-
 net, metallum hoc in nullo alio, quam corrosivo men-
 struo ita solvi posse, ut potabile fiat. *Quia enim sub-*
stantia auri a natura tam perfecte unita sunt & combinatae
invicem, ut nulla potentissimorum corrosivorum violentia
intime divini ab invicem possunt: admodum ridiculum est
& vesaniae proximum, velle cum menstruo insipido non
corrosivo, sed qualitatibus auri proportionato, vel essentiam,
vel Tincturam ex auro extrahere. (y) Quod vero
 menstrua corrosiva attinet, a quibus tantopere sibi me-
 tuunt, ea, lege artis a corpore metalli separari possunt,
 ita ut tuto cuilibet propinentur. Ita enim alia etiam cor-
 pora metallica, magni in medicina usus, solvuntur, &
 affundendo aquam simplicem edulcorantur. Præterea
 quoque, non omnia corrosiva, ex quibus menstrua hæc
 parantur, corpori nostro adeo infesta esse, dici potest.
 Quis enim ignorat, acetum aliasque res acidas nos condi-
 menti loco usurpare, & ad sustentandam vitam esse maxime
 necessarias, quæ tamen subiecta re ipsa corrosiva sunt (mi-
 tiora tamen) nam non tantum perlas, conchas, corallia
 solvunt, sed & plumbum, chalybemque corrodunt.
 Menstrua vero corrosiva ad aurum solvendum esse neces-
 saria, ipse Paracelsus perspexit, dum monet: 2) *quod*
autem

(y) Ang. Sala Chrysol p. 144. porism. 3.

(z) In fragm. ad libr. de gradat. & composit. fragm. 2. de præ-
 paratione & administratione remediorum.

autem ex metallis est, id hac via tractari debet, ut metalla resolvantur in liquorem per salina & ut in corporibus suis maneat, quia corpus illorum mercurius est & est eorum vis. Quare non debet quæri modus quintæ Essentiæ extra corpus, sed corpus est id ipsum. Qui ita corrosivis utuntur, vel simplex illud atque usitatissimum menstruum Aquæ Regis adhibent, vel idem adhuc magis acre reddunt, addendo scilicet aquæ fortis unci. viii. Sal. ammon. & Nitr. dep. ana unci. iiii. Alii alio etiam & peculiari modo, scopo huic inferviens menstruum parant. Ita quidam primarium menstrui requisitum in eo ponunt, ut sit instar ignis: nam ut ignis diuturnior ferrum, cuprum, plumbum in pulverem redigit, eodem modo hoc menstruum, Sulphur philosophicum in alkohol convertit & ipsum menstruum aurum philosophicum in alkohol vertendo, transit ipsum in alkohol auro simile &c. (a) Talia etiam menstrea fortia apud Cassium (b) descripta videri possunt. Cum vero multi, inter quos primus quasi Paracelsus notari meretur, viderent, irritum hunc laborem esse, per menstrea etiam corrosiva, aurum ita solvere velle, ut nullo modo reduci possit, excogitarunt menstruum quoddam universale. Quod an unquam in rerum natura extiterit, & non potius ens rationis sit, admodum dubito.

§. VIII.

Mediantibus ergo his menstruis aurum nondum in principia sua, vel, ut in Scholis Chymicorum loqui amant

(a) Vid. Hanemanni Xystus.

(b) in tract. de auro potab. qua de re etiam consuli possunt Illustr. Stahlî fundam. chym. p. 174. seqq.

mant, radicaliter resolutum est, ita ut amplius in pristina formam reduci non posset; sed in minimas tantum particulas discontinuatum. Ulterius itaque labor a chymicis continuatur, isque multifariam. Purgato enim atque calcinato sic auro, volatile id reddunt, ita quidem, ut beneficio debiti cujusdam vehiculi per alembicum destilletur & abstrahatur. Vehiculum tale præbet oleum antimonii glaciale, Spir. Nitri bezoardicus, Spir. Sal. Spir. vin. Sale urinæ acuat, quæ singula calci affusa toties ab eadem cohobantur, donec in formam liquidam fit redacta. Parari etiam solet Tinctura aur., calcem ejus cum simili quodam liquore, per certum temporis spatium digerendo, quo decantato, in fundo vasis sub forma olei rubicundi remanet, in quovis menstruo solubili.

§. IX.

Hunc igitur in modum aurum in formam liquidam atque portabilem redactum, medicinam illam sic dictam universalem constituit, quæ a filiis sapientiæ tot tantisque laudibus ad cælum usque evehitur, cujus encomiis tot volumina scatent, ob singulares ejus ac plane divinas virtutes, quas possidere perhibetur. Et licet labor hic tam arduus periculique plenus sit, ob magnos sumptus, diligentiam indefessam, vigilantiam, patientiam, scientiamque in rebus chymicis non exiguam, imò ob eventum ipsum incertum sæpiusque contrarium; semper tamen inventi fuere & adhuc inveniuntur, qui eundem in se suscipere non abhorrent, magis tamen marsupium proprium quam salutem proximi respicientes atque curan-

rantes. Sed quales progressus laboratores ejusmodi, scripta ut plurimum antiquorum obscura pro norma se- ligentes, in labore isto herculeo, faciant, quidve obti- neant, tristia exempla ubivis obvia satis superque testan- tur. Hinc enim apud multos tot quærelæ audiuntur, tot lacrymæ funduntur, plurimi in exilium abire atque mendicando vitæ prospicere coguntur, alii vero fata de- ceptorum experiuntur. Ast, cum mihi, artificum isto- rum statum deploratum, pluribus exponere hac vice non sit concessum, ad illos transeo, qui vere medicinam hanc per longum laborem consequuti sunt, paucisque commemorabo quales nam virtutes ei adscribant. Omnes in eo conveniunt, eandem Tincturam auri differre vir- tute ab auro crudo, rasato, aut in folia diducto. Vir- tus enim, quam possidet nec auro, nec menstruo solo adscribi poterit. Non menstruo solo: menstruum quip- pe cum diversis corporibus conjunctum, diversas quo- que proprietates nanciscitur. Neque putet quispiam, tertium ex duobus hisce emergens, a parte quadam au- ri essentiali provenire e. g. a Sulphure ejusdem, bene- ficio menstrui extracti, cum eodemque combinati. Si enim hoc locum inveniret, calx auri, amissa hac parte corporis sui nobilissima, nulla arte reduci posset, cum tamen experientia contrarium nos doceat. Potius itaque statuendum est, menstruum uniri cum toto auro, non cum Sulphure ejusdem seorsim. Falluntur hinc plurimi qui putant Tincturam suam aureo Colore tinctam a Sul- phure extracto provenire, cum tamen cogitare deberent, multa menstrua dari, quæ sine ullo additamento rubi- eundum adipiscuntur colorem: ex quibus unicum saltem exem-

exempli loco adducam, Spiritum scilicet therebinthinæ. Insignes vero virtutes, quæ auro [potabili] adscribuntur hinc inde legi possunt. Lubet nunc unicam saltem descriptionem medicamento ejusmodi e scripto quodam (c) D. Joh. Henr. Bollmanni- Physici Quedlinburgensis apponere, in quo sequentem in modum disserit: *Aurum est Ignis terrenus, purissimus efficacissimusque humano generi, tum sanitatis conservanda, tum ægritudinum quodvis genus educendi, suppeditans thesaurum. Auri poculenti sive spiritualis vis, energia ac potentia est stupenda, cum sit omnium pharmacorum alexipharmacum primum atque stupendum. Auri virtutes singulares admirari indagareque ad hominis incolumitatem obtinendam, inter cætera divini opificis opera licet. Aurum spirituale in corpus assumptum, non potest nisi corporis nostri elementa & humores ad temperiem reducere, superfluos ad æqualitatem & diminutos reficere, putrefactiones omnes tollere, atque amica unione colore reficere, sanguinemque expurgare, augereque, nec solum ægritudines sanare, sed valetudinarios longævos reddere. Aurum vivificatum vires auget, illudque robustum reddit, fecera efficit, demit sanguinis superfluitates, ac suo splendore ac claritate ex hilarat, illuminat, spiritus confortat, suo temperamento temperat & ab omnibus morbis præservat, sua munditie ac puritate mundat. Aurum, quando ex illo Spiritus vivificans, anima seu radii ringentes sunt educti, pestem e vestigio fugat ac virus ejus omne in momento eximit. Aurum si industria atque arte tractetur, in liquorem diffluit, ejusque anima seu*

C 2

lux,

(c) de duplici Oleo Auri, an. 1716. vulg.

lux, Spiritus vivificans, nullo auro conferendus, una ellicitur. Corpora nostra tutius ab omni corruptela servari non possunt, quam alexipharmaco Solari, in quo est lux naturæ celestis, atque in luce labor, viresque vitæ efficacissimæ. Aurum in Sulphur temperatissimum & vivificum convertitur. Aurum in primam suam materiam resolvi debet, nisi resolvatur impossibile erit, ipsum in humano stomacho posse digeri. Auri debet fieri animatio, vivificatio, spiritualisatio & dissolutio. Aurum oportet radicaliter dissolvi. Ab aliis porro ei adscribitur vis diaphoretica, juvenibus vitam longævam expetentibus, commendatur, ut & senibus, quos viridi juventuti restituit, virgines & fæminas vegetas & formosas conservat, mensium fluxum emanentem revocat, partum promovet, & quæ sunt id genus alia. (d)

§. X.

Quemadmodum autem multiplices & variæ virtutes medicæ huic universali adscribuntur, ita non minus in tradendo modo ejusdem operandi, opiniones authorum variant. Quidam potentiam occultam auro inesse putant, quæ magnetice in actum deducitur. Aurum enim cum sit metallum omnibus suis partibus temperatissimum in quo manifestarum qualitarum nulla prædominari animadvertatur & quod cor confortet id non ab aliqua evidente qualitate provenit, sed omnium Hermeticorum consensu, & hæc ejus proprietas avoſons, specifica, magnetica, occulta à forma vel tota potius substantia originem referens. (e) Alii
ex

(d) Vid. Hadr. a Mynsicht, Armani, Med. Chym.

(e) Ang. Sala Chrysol. suæ sect. II, Part. II, p. 235.

ex symbolismo ejusdem cum Sole derivant, ita quidem, ut veluti a Sole totius universi conservatio dependet, ita aurum cum eo Symbolizans microcosmum conservat. Ipsam etiam calcem auri, sive aurum fulminans ob analogismum quendam in corpore nostro operari. Quemadmodum enim ajunt, in aëre macrocosmi a calore externo in actum deductum, deorsum versus impetum suum exercet, ita a calore interno in ipsius microcosmi aërem agit, fæcesque per alvum educit. (f) Alii denique argumentum suum desumunt a perfectissima auri mixtione, & quod omni corruptioni resistat, hinc medicamentum quoque ex eo confectum ejusdem esse indolis ab omnique corruptione corpora tueri. (g) Plurimi vero in ea opinioné versantur, aurum potabile in humores nostri corporis agere, ita, ut illi, qui menstruum calci auri affusum, a Sulphure ejusdem tingi credunt, statuunt, Sulphur hoc extractum sanguini associari, virtuteque sua balsamica eundem purificare.

§. XI.

Sed missis aliorum opinionibus, ut de propria sim folicitus, utque declarem, quantum auro sive in substantia, sive in forma liquida assumto, sit tribuendum, mihi jam incumbit. Omnem quæ propter vim atque efficaciam, ipsi etiam auro crudo, denegare minime possum. Prostant quippe observationes fide dignissimæ, quæ testantur, manifestam utique efficaciam ab ejusdem usu fuisse conspectam. Ita legimus apud Etmullerum (h) hypochondriam

(f) Idem in processu de auro potab. p. 274.

(g) vid. Stahl's fund, Chym. p. 169.

(h) In comment. Ludoviciano p. 499.

co melancholicum globo aureo deglutito fuisse curatum. Vulnere aureo quodam instrumento inflicta, nullum posse trahere inflammationem, experientia sæpius iterumque compertum est. Neque omni virtute destitutum esse videtur aurum in folia diductum, variisque compositionibus additum. e. g. pulveri Marchionis, rubro Pannonico, Sabaudico, analeptico frigidò, contra abortum. Participant quoque de eodem aurea alexandrina Nicolai, aqua Carbunculi & aliæ compositiones quam plurimæ, quæ partim in dispensatoriis partim apud authores ipsos descriptæ inveniuntur. Non vero ab omnibus hæc approbantur. Sunt enim quidam Medicorum, qui auro crudo, raspatò, aut foliis ejusdem omnem virtutem denegant. Inter quos imprimis Zwelfferus notari meretur. Penotus (i) in illos, qui talia usurpant, sequentibus verbis invehitur: *Ihret viele lassen sich auch nicht allein von denen Landes Pfarrern und Wacksalbern, sondern auch von denen Herrn Medicis überreden, daß sie das Gold sein klein gefeilet einnehmen, gleichsam ob sie Strausen Magen hätten und wie derselbe das Eisen, sie auch das Gold darinne zu verdauen vermöchten. Etliche lassen sich auch gelüsten, in etlichen ihrer Art an denen fürnehmsten Elethuarius und andern vielen medicamentis, als in Dithamaro, nach der Beschreibung des Nicolai, Elect. de gemmis, Letitia Galeni confectionibus Caratincis, sowohl auch denen aureis alexandrinis, nicht allein das Gold an sich selbst zu essen, sondern man solte und müste auch aus güldenen Geschirren dasselbe essen und trincken. Hæc autem me non movent, neque eo adducere possunt, ut non credam, aurum in substantia, nullo adhuc modo immutatam, alicujus in medicina usus posse sed & revera esse.*

(k) In Theophrasti Vade mecum p. 62.

Quis enim ignorat, limaturam martis tantæ virtutis esse, ut in multis affectibus eximium auxilium adferre, quotidie cernatur. **E** licet in superioribus a me sit demonstratum aurum nullo menstruo vere & radicaliter solvi posse, ideo tamen, ut & alia corpora, sine ulla deperditione substantiæ suæ manifesta, in corpus nostrum agant. Ita vitrum antimonii millenas etiam affusiones admodum emeticas efficit, cum tamen nec pondus quidem grani ei decedat. Magisterium seu calx auri, solutione in aqua regia & præcipitatione per ol. tartari per deliq. obtenta, virtutem possidet catharticam, diaphoreticam, ad gr. iij. vel iiij. exhibita. Præcavet præterea convulsiones potentissime. (k) Si ergo aurum adhuc crudum talia præstat, quid non expectandum erit, si per alia admixta, ita adapteur, ut tertium quoddam inde resultet, multis egregiis virtutibus præditum. Hinc medicamenta Solaria quæ hodiernis practicis in usu sunt, laude sua non destituuntur. Essentiam qua propter dulcem in multis convenire morbis diffiteri nemo poterit. In illis autem præcipue morbis, qui a motibus spastico-convulsivis proveniunt, egregiæ est efficaciz. Conducit quapropter in catalepsi, convulsionibus, diarrhœa, hæmorrhoidibus suppressis, mania, melancholia, volvulo, palpitatione cordis &c. Non est autem necessum, ut modum operandi auri, medicamentorumque ex eo paratorum, a potentia quadam occulta derivem, quæ magneticæ, aut ob symbolisimum, quem cum sole aurum habere dicitur, in actum deducatur. Res enim luce meridiana clarior est, ea unice in genus nervosum agere. Hinc neque in humores corporis nostri, uti quidam volunt, immediate operatur, sed quatenus tunicas vasorum sanguiferorum nervas leniter adstringunt simulque confortant.

§. XII.

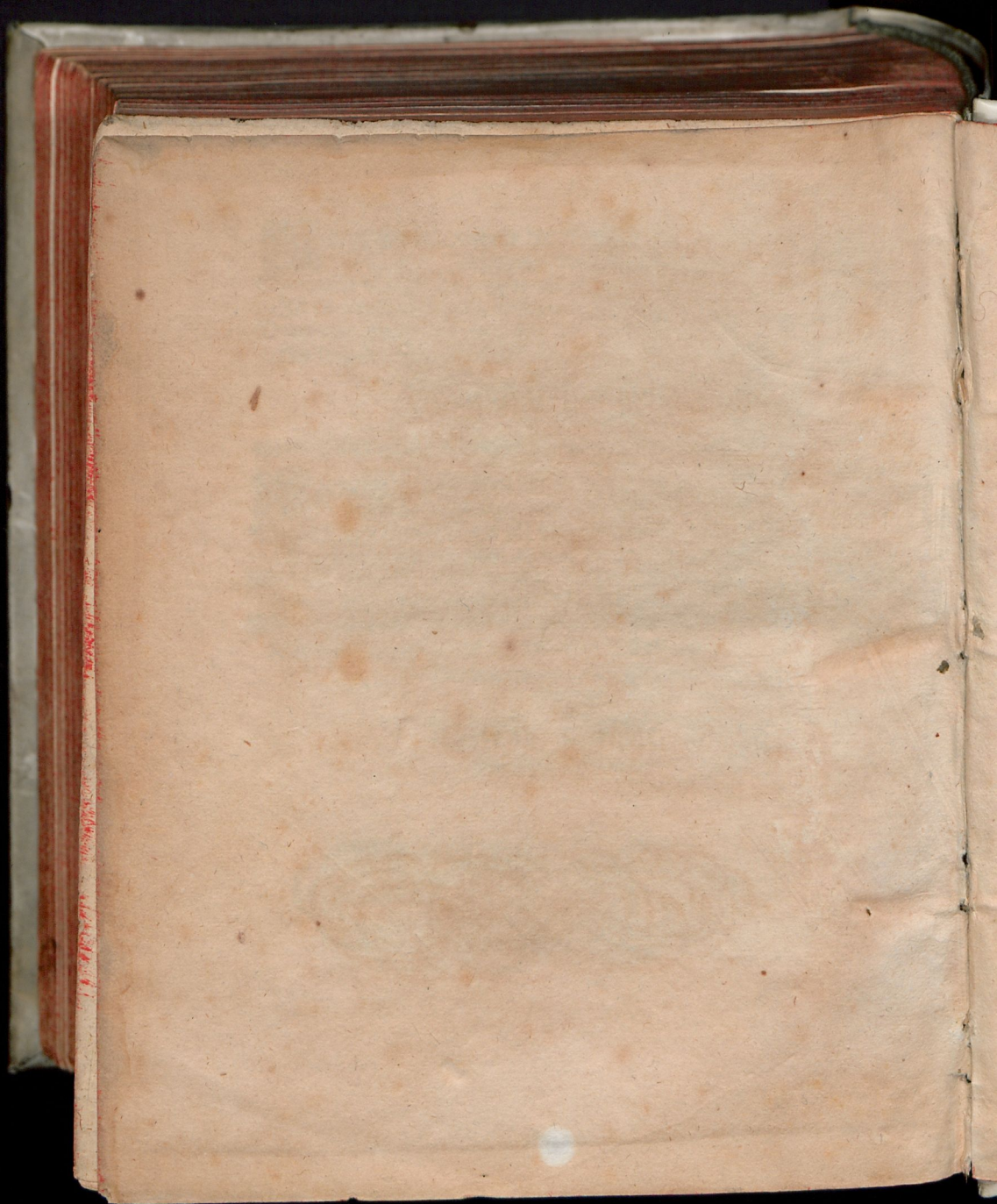
Jam vero super est, ut demonstrarem, existentiam Panacæarum, rationi & experientiæ repugnare. Si itaque sapientissimo creatori placuisset, thesaurum talem Pan. medicamento, contra omnes causas morborum, in ipso auro recondere, quid opus fuisset,

(k) Nenter Fund, med. prax. Special, Tom, II, p. 93 r.

fuisse, amplissimo illo apparatu medicamentorum ex tribus regnis desumptorum, ab eoque humano generi concessorum. Cui prodesset contemplatio corporis humani, theoria hominis sani, historia morborum, notitia virium medicamentorum & aliorum in medicina scitu necessariorum, si brevissima tali facillimaque via sine ullo respectu ad causas morbificas, omne genus morborum curari posset. Cum vero fundamenta medicinae triplicem fontem morborum nobis monstrent, ipsa quoque medicamenta illis erunt accommodanda. Omnis enim causa morbifica respicit vel partes fluidas, vel solidas, aut ipsos motus. Ad partes fluidas præcipue refertur sanguis & lymphæ, qui humores vel abundantia vel defectu, vel intemperie peccant. Sanguis abundans facile spissitudinem contrahit, congestiones & stagnationes causat, stases, inflammationes, infarctus, scirrhus & exulcerationes producit. Serum & lymphæ causam morbis præbent, fluxu, suppressione, stagnatione & corruptione sua. Partium solidarum vitia, vel in conformatione læsa, vel in unitate soluta consistunt. Motus præterea vel excedit, vel deficit, vel inordinate procedit. Pro diversitate itaque causarum istarum diversæ etiam indicationes sunt formandæ. Ita, ubi humores abundant, evacuari debent per V. S. scarificationem, purgantia, vomitoria, remedia diuretica, diaphoretica, errhina, expectorantia, vesicatoria, fonticulos, setacea. Deficientibus, nutrientia in usum trahuntur. Depravati vero per alterantia corriguntur. Partes porro solidæ læsæ remediis e fonte Chirurgico desumptis curantur. Motus denique excedens sedandus deficientis excitandus est. Jam quæso dicat mihi quis, qua ratione possibile sit, unico remedio, omnibus his indicationibus admodum diversis satisfacere. Certum itaque stabilitumque manet Patronos Panacearum oleum operamque perdere, dum labori huic inhiant. Natura enim nostra in statu etiam morbofo ordine sibi consveto tractari vult. Lubet itaque coronidis loco, verba Excell. D. D. Quellmaltz Præceptoris mei æternum colendi, in collegio practico sæpius iterumque prolata, repetere, nimirum: bonam methodum optimam esse Panaceam.

F I N I S.

01 A 6503

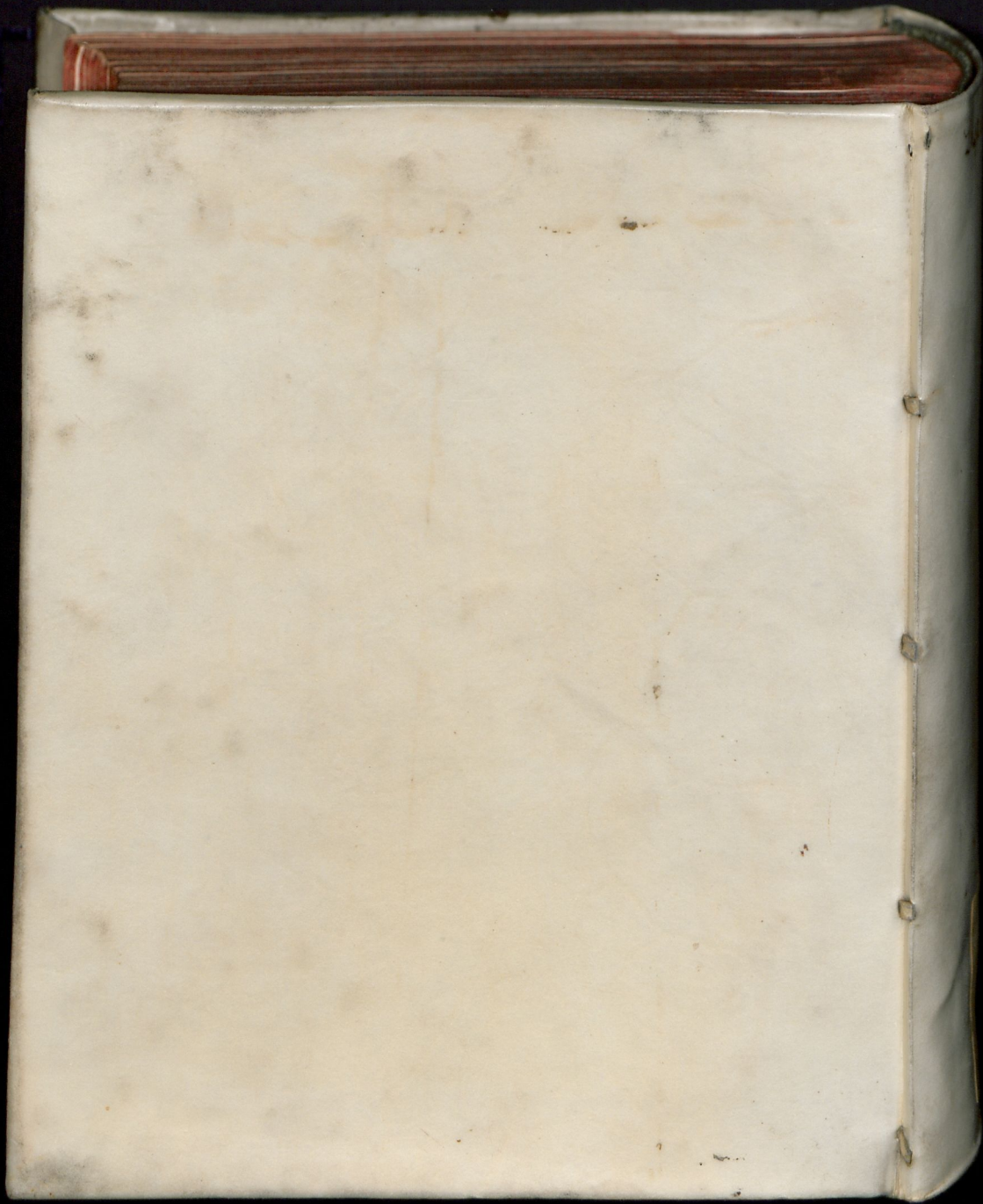
ULB Halle
002 928 06X

3

Sb

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA, ²³
DE
PANACEA,

Quam,
AUSPICE DEO PROPITIO,
Et Consensu atque Auctoritate Gratiſſæ Facultatis Medica,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,
P R Æ S I D E

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB. CON-
SILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBL. ORDIN. ACAD.
NAT. CUR. COLLEGA, SOCIET. REG. BORUSS. SCIENT. SODALI, ETC.
DECANO SUO SPECTATISSIMO,

Domino Patrono ac Promotore suo omni bonoris cultu prosequendo,

PRO LICENTIA,
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILE-
GIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQUE CONSVETIS,

ANNO MDCCXXX. D. SEPTEMBER.

Publice ac placide eruditorum ventilationi subijciet

AUCTOR RESPONDENS

MATTHIAS INSTITORIS,

NOBILIS HUNGARUS NEOSOLIENSIS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.